

Yerel Halkın Turizme Yönelik Algısı ve Desteği: Bakü Örneği

Local People's Attitude and Support Towards Tourism: The Baku Example

Javid ALİYEV, * İsmail KIZILIRMAK**

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Besim Ömerpaşa Cad. Devlet Arşivleri Binası No: 7, 34119, Fatih, İstanbul.

ORCID: 0000-0003-4525-8892

E-posta: javidaliev2022@ogr.iu.edu.tr

** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Süleymaniye, Kaptanı Derya, İbrahim Paşa Ykş. No:5, 34126, Fatih, İstanbul.

ORCID: 0000-0001-9141-6420

E-posta: ikizilirmak@istanbul.edu.tr

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:

Gönderilme tarihi: 15 Aralık 2024

Birinci düzeltme: 19 Mart 2025

İkinci düzeltme: 31 Mart 2025

Kabul: 9 Nisan 2025

Anahtar sözcükler: *Algı, Destek, Yerel halk, Bakü.*

ARTICLE INFO

Article history:

Submitted: 15 December 2024

Resubmitted: 19 March 2025

Resubmitted: 31 March 2025

Accepted: 9 April 2025

Key words: *Perception, Support, Local population, Baku.*

ÖZ

Turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu bölgelerdeki etkiler, turizm paydaşlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkiler. Ancak, bu etkiler en çok destinasyonda yaşayan yerel halk tarafından hissedilir. Turizmin başarılı ve sürdürülebilir bir şekilde planlanabilmesi için, yerel halkın turizm gelişimine yönelik algısının belirlenmesi önemlidir. Bu bağlamda araştırma yerel halkın, turizm gelişiminin neden olduğu olumlu ve olumsuz etkilere ilişkin algısı ile turizm gelişimine sağladığı desteği incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu hedefe yönelik olarak, Bakü şehrinde yaşayan 18 yaş ve üzeri 389 kişilik bir örnekleme 1-30 Kasım 2024 tarihlerinde anket uygulanmıştır. Araştırma bulguları, yerel halkın turizm sektörünün gelişimine ilişkin algısı ile turizme verdikleri destek arasında anlamlı bir pozitif ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Turizmin sosyo-kültürel ve ekonomik etkileri, yerel halkın sektöre yönelik desteğini şekillendirmektedir. Özellikle ekonomik kazanç algısının yüksek olduğu bireyler, turizmin gelişimine daha fazla destek verme eğilimindedir. Bu durum, ekonomik fayda beklentisinin yerel halkın turizme yönelik tutum ve destek düzeylerini belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir.

ABSTRACT

Tourism activities in regions with high intensity affect stakeholders both directly and indirectly. However, these effects are most strongly felt by the local population in the destination. To plan tourism development effectively and sustainably, it is crucial to understand the local community's perceptions of tourism growth. This study aims to examine local perceptions of the positive and negative impacts of tourism development and the support they provide for tourism. A survey was conducted with a sample of 389 individuals aged 18 and over in Baku between November 1-30, 2024. The findings show a significant positive relationship between local perceptions of tourism development and the support provided. Socio-cultural and economic impacts of tourism shape local support, with individuals perceiving higher economic benefits being more likely to support tourism development. This suggests that economic expectations are a key factor in shaping local attitudes and support for tourism.

Makalenin kaynak gösterme şekli:

Aliyev, J. ve Kızılirmak, İ. (2024). Yerel Halkın Turizme Yönelik Algısı ve Desteği: Bakü Örneği, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 36 (1): 108 - 136.

GİRİŞ

1980'lerde turizmin bir endüstri olarak ivme kazanmasıyla, turizmdeki etkileşimin temelinde yatan kaynaklar sorgulanmaya başlanmış ve bu alanda çeşitli incelemeler yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda, gidilecek bölgede yaşayan yerel halkın turizm ürününün özünü oluşturdu-

ğu ve turizmin hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin bu topluluklar üzerinde açıkça görüldüğü kabul edilmiştir (Simmons 1994). Bu etkilerin yerel halk tarafından olumlu yönde algılanmasının sağlanması turizmin ilerleyişi için büyük önem arz etmektedir. Çünkü bir toplum içerisinde yer alan yerel halkın turistlere karşı sergi-

lediği tutum, turizm endüstrisinin uzun vadeli büyümesi açısından kritik bir rol oynamaktadır (Zhang vd. 2006; Demirbulat 2012). Yerel halkın turistlere yönelik sergilediği bu tutum ise algıladıkları etkiler ile bağlantılıdır. Turizmin olumlu etkileri arasında gelir seviyesinin artması, iş olanaklarının çoğalması, eğlence faaliyetlerinin artması, dostluk ve hoşgörünün artması, doğal kaynakların korunması ve altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi unsurlar bulunmaktadır. Ancak, turizmin yarattığı enflasyonist baskı, mal ve hizmet fiyatlarındaki artış, trafik sıkışıklığı, gürültü, kültürün ticarileşmesi ve hava kirliliği gibi etkiler, yerel halkın yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir (Türker vd. 2016).

Turizmin istenen hedeflerinden biri, yerel halkın yaşam kalitesini artırırken olumsuz etkilerini de en aza indirerek sürdürülebilirliği sağlamaktır (Yılmaz vd. 2023). Turizmin sürdürülebilir gelişimi için ise yerel halkın desteği zorunludur; bu nedenle, turizm uygulamalarında halkın yaşam kalitesini nasıl etkilediği dikkate alınmalıdır. Turizm gelişimi için politika ve programlar, yerel halkın istek ve görüşleriyle uyumlu olmadığında, uygulamada başarısız veya etkisiz olabilir (Akova 2014). Bu bağlamda bölge halkının turizmin gelişimine yönelik algı ve tutumları incelenmelidir.

Son yıllarda birçok gelişmekte olan ülke gibi Azerbaycan da turizm sektörünün gelişimine önem vermektedir. Bu bağlamda ülkede turizmin sürdürülebilir bir şekilde gelişimi için yerel halkın turizm konusunda tutumunu belirlemek oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Azerbaycan'ın başkenti Bakü ülkenin en fazla turist kabul eden bölgesidir. Bu çalışmanın temel amacı da yerel halkın turizm tutumunu Bakü örneğinde incelemektir. Analizler sonucunda, yerel halkın turizme olan tutumu ve desteği belirlenmiş ve sektördeki paydaşlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

YEREL HALKIN TURİZM TUTUMU VE DESTEĞİ

Sosyal bir olgu olarak kabul edilen turizmde insan ilişkileri ve turistlerle yerel halk arasındaki etkileşim oldukça büyük bir önem taşımakta-

dır. Turistlere sağlanan hizmetleri çoğunlukla yerel halk karşıladığı için bu etkileşim daha da artmaktadır (Gürsoy vd. 2010). Ortaya çıkan bu etkileşim sonucunda, bölge halkı olumlu ya da olumsuz şekilde etkilenmektedir. Bu etkiler (örneğin, yerel ekonominin güçlenmesi veya çevresel bozulma gibi), turizmin gelişmesi ve sürdürülebilirliği için önemli bir rol oynamaktadır. Bu etkileri azaltmak ve olumsuz sonuçlarla karşılaşmamak adına turizm her yönden titizlikle değerlendirilmelidir. Turizmin yarattığı bu etkiler yerel halkın bu sektöre yönelik algısını belirlemektedir. Yerel halkın turizmle ilgili algısı, turizmin gelişim yönünü pozitif veya negatif olarak etkileyebilir (Ünal ve Yücel 2018). Bu nedenle, turizm faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması sürecinde yerel halkın katılımı ve görüşleri önemlidir. Genellikle turizmin ekonomik etkisi, yerel halkın olumlu bir tutum sergilemesinin temel nedenidir. Ancak, turizm aynı zamanda yerel halkın sosyal ve kültürel dokusunda değişikliklere neden olabilir; alışkanlıklarını, inançlarını ve değerlerini etkileyebilir. Bu sosyal ve kültürel etkiler bazen fırsatlar sunarken, bazen de sıkıntı ve baskıya yol açabilir. Yerel halk zamanla turizmin çevresel etkilerine de olumlu ya da olumsuz bakış açıları geliştirebilir (Garcia vd. 2015). Bu etki turizm politikalarının sürdürülebilirlik ilkelerine uyumlu ve çevreye duyarlı olup olmaması ile doğrudan ilişkilidir (Oğuzbalaban 2017). Eğer turizm politikaları, doğal kaynakların korunmasına ve çevreyi olumsuz etkilerden kaçınmaya yönelik önlemleri içermezse, çevresel bozulma ve yerel halkın yaşam kalitesinde düşüş gibi olumsuz etkiler ortaya çıkabilir. Buna karşın, sürdürülebilir turizm uygulamaları, hem çevresel dengeyi koruyarak hem de yerel halkın ekonomik ve sosyo-kültürel çıkarlarını gözetenerek, turizmin uzun vadeli gelişimine katkı sağlayabilir.

Bir bölgedeki yerel halkın turizme ilişkin tutum ve desteğini belirleyen faktörler arasında, turizmin o destinasyona yönelik etkileri önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmacılar, bu tutumların ve destek düzeylerinin anlaşılması için çeşitli modeller geliştirmişlerdir. Bu modeller, yerel halkın turizm faaliyetlerine katılımını ve turizmin sürdürülebilirliğini artırmak için kritik öneme sahiptir (Tayfun ve Kılıçlar 2004). Doxey'in

“tolerans” modeli ile Butler’ın “yaşam döngüsü” modeli ve Ap’ın “sosyal değişim teorisi”, turizm alanında en geniş kabul gören modeller arasındadır (Cavus ve Tanrısevdi 2003).

Doxey tarafından geliştirmiş olan tolerans modeli, coşku, ilgisizlik, rahatsızlık ve düşmanlık olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Sünnetçioğlu vd. 2021). İlk aşamada, yerel halk, turizmin getireceği ekonomik ve sosyal kazançları coşkuyla karşılamaktadır. Daha sonraki aşamada artan turist sayısı ile birlikte yerel halk, turistleri gelir kaynağı olarak görmeye başlamakta ve bu durum, yerel halk ile turistler arasındaki ilişkinin ticarileşmesine yol açmaktadır. Üçüncü aşaması olan kızgınlık aşamasında, turizmin hızlı ve plansız gelişimi sonucu doğal ve sosyal çevrede olumsuz değişiklikler yaşanabilir. Bu değişimler nedeniyle yerel halk arasında artan bir hoşnutsuzluk ve öfke hissedilir. Son aşamada ise, yerel halk turistlere ve turizme karşı düşmanca bir tutum sergiler, turizmin getirdiği olumsuz etkiler nedeniyle hoşnutsuzluk ve direnç artar (Beeton 2006; Boğan ve Sarıışık 2016).

Butler yaşam döngüsü; bu model turizm destinasyonlarının gelişimini açıklamak için Richard Butler tarafından 1980 yılında geliştirilmiş bir modeldir (Ekici ve Çizel 2014). Model, bir turizm destinasyonunun zaman içinde nasıl değiştiğini ve geliştiğini farklı aşamada ele alır. Her aşama boyunca yerel halkın tepkisi genellikle değişkenlik gösterir. Genel olarak aşamalar aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Butler 1980):

- *Keşif ve Katılım Aşamaları:* Bu aşamalarda, turizm faaliyetleri genellikle yerel halk tarafından olumlu karşılanır. Turizmin getirdiği ekonomik faydalar ve yeni iş olanakları, yerel halkın turizme sıcak bakmasını sağlar.
- *Gelişim Aşaması:* Turizmin artan popüleritesiyle birlikte, yerel halkın turizme yönelik algısı karmaşılaşabilir. Ekonomik faydalar devam ederken, turizmin çevresel ve sosyo-kültürel etkileri hakkında endişeler ortaya çıkabilir.
- *Pekişme ve Durgunluk Aşamaları:* Bu aşamalarda, turizmin olumsuz etkileri daha belirgin hale gelebilir. Çevresel tahribat, geleneksel yaşam tarzının bozulması ve maliyetlerin artması gibi sorunlar, yerel halkın turizme karşı tu-

tumunun olumsuzlaşmasına yol açabilir. Modele göre, bu aşamada kritik kapasite eşliğinin aşılması mümkündür ve bu kapasite aşımı, aşırı turizmi (overtourism) tetikleyebilir.

- *Yenilenme veya Düşüş Aşaması:* Bir turizm destinasyonu yenilenme sürecine girdiğinde, bu canlanma, yerel halkın gözünde turizmin imajını tazeleyebilir ve olumlu bir bakış açısını tekrar canlandırabilir. Ancak, eğer destinasyon düşüş sürecine girerse, turizmin yarattığı sorunlar ağırlık kazanır ve bu da yerel toplumun turizme olan bakışını daha olumsuz bir yöne çevirebilir.

Sosyal değişim teorisi; Ap tarafından 1992 yılında geliştirilen bu teorisi; yerel halkın turizm ile ilgili algısını belirlemek için kullanılan en yaygın modellerden biridir. Bu model, turizmin yerel toplum üzerindeki etkilerini değerlendirirken algılanan değerın kritik bir rol oynadığını belirtir. Yerel halkın turizme yönelik tutumları ve destekleri, turizmin getirdiği fayda ve zararların dengelediği şekilde şekillenir. Dolayısıyla, yerel halkın algıladığı fayda miktarının, algılanan zarar miktarından fazla olması durumunda genellikle turizme olumlu bir yaklaşım sergilenir ve turizm desteklenir. Ancak, eğer algılanan zarar, algılanan faydanın önüne geçerse, yerel halkın turizme karşı negatif bir tutum benimsemesi ve destek vermemesi beklenir (McGehee ve Andereck 2004).

İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Turizmin yerel halk üzerindeki etkisi ve yerel halkın turizme yönelik tutumu, turizmin sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu alandaki çalışmalar, turizmin olumlu ve olumsuz etkilerini anlamak ve yerel halkın bu etkilerle nasıl başa çıktığını incelemek adına büyük bir katkı sunmaktadır. Ayrıca, yerel halkın turizme olan desteği ve karşıt tutumları, sürdürülebilir turizm politikalarının oluşturulmasında temel bir rol oynamaktadır.

Turizm ve Yerel Halkın Memnuniyeti

Çeşitli araştırmalar, farklı coğrafyalardaki yerel halkın turizme genel olarak olumlu bir tu-

tum sergilediğini göstermektedir. Alaeddinoğlu (2008) araştırmasında Sivas bölgesinde yaşayan yerel halkın turizmin büyümesinin olumlu etkiler yaratacağına inandığını ortaya koymuştur. Golzardi vd. (2012) çalışmalarında İran'ın Niasar bölgesinde turizmin yerel ekonomiye ve yaşam kalitesine olumlu katkı sağladığını göstermişlerdir. Eren ve Aypek (2012) çalışmalarında Cumalıkızık köyündeki yerel halkın turizmi genel olarak olumlu gördüğünü ve ekonomik, sosyo-kültürel etkilerin faydalı olduğunu düşündüklerini tespit etmiştir. Blesic vd. (2014), Sırbistan'da yerel halkın turizmi olumlu bulduğunu ancak çevresel sorunlara dikkat çektiğini belirtmiştir. Ayazlar (2016) çalışmasında, Marmaris'teki yerel halkın bölge imajı ile turizme yönelik tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma, yerel halkın bölge imajı ile olumlu tutumlar arasında pozitif, olumsuz tutumlar arasında ise negatif bir ilişki bulmuş, turizme destek ile tutumlar arasında da benzer yönde etkiler tespit edilmiştir. Muresan (2016) kırsal kesimde yaşayanların turizmi sürdürülebilir kalkınma için önemli bir fırsat olarak gördüğünü vurgulamıştır. Ayazlar (2017) yerel halkın kırsal turizmi olumlu karşıladığını ve turistlerin köylere gelmesinden memnuniyet duyduğunu belirtmiştir. Karakaş ve Şengün (2017) tarafından yapılan çalışmada Diyarbakır'da yerel halkın turizmin bölgesel gelişime katkısını olumlu bulduğu ifade edilmiştir. Eser ve Akgündüz (2021) turizmin çevresel ve sosyo-kültürel etkilerinin yerel toplumun yaşam kalitesini artırdığını ve ekonomik faydalar sağladığını vurgulamıştır. Keleş ve Akmeşe'nin (2022) araştırmasına göre, yerel halkın turizm faaliyetlerinden memnuniyeti ve turizmin gelişimine destek vermesi, destinasyonun sürdürülebilirliği açısından kritik bir rol oynamaktadır. Araştırma, yerel halkın turizm planlamalarında önemli bir paydaş olarak kabul edilmesinin, turizm destinasyonlarının yaşam kalitesini artırmada etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Blackie ve arkadaşları (2023) ise, Botsvana'da turizmin yerel ekonomiye önemli katkı sağladığını ve bölge sakinlerinin turizmi desteklediğini belirtmişlerdir. Bu araştırmalar, turizmin yerel ekonomiler üzerinde olumlu etkilerinin yanı sıra, sosyal ve çevresel açıdan da önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Emiroğlu (2023) çalışmasında, sosyal değişim teorisi temelinde yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumlarının turizme verilen destek üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma, turizm bilgisi ve algılanan kişisel faydaların turizme verilen destek üzerinde pozitif bir etki oluşturduğunu, ancak turizmden algılanan olumsuz etkilerin ise destek üzerinde etkisiz kaldığını ortaya koymuştur. Akkoç'un (2024) araştırma bulgularına göre, etkinliklerin sosyo-ekonomik etkileri ile yerel halkın turizme desteği arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma, etkinliklerin sosyo-ekonomik etkilerinin, bölge halkının turizme yönelik desteğini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Turizm ve Yerel Halkın Hoşnutsuzluğu

Bazı çalışmalarda ise, yerel halkın turizme karşı olumsuz tutum sergilediği görülmektedir. Hendijani ve Yuliana (2016) çalışmasında, turizmin yerel toplum üzerindeki kültürel, ekonomik ve çevresel etkileri incelenmiş ve Yogyakarta sakinlerinin turizmin ekonomik faydalarından memnun oldukları, ancak çevresel ve kültürel etkilerin denetlenmesi için hükümetin daha fazla işbirliği ve katılım sağlaması gerektiği vurgulanmıştır. Alexis'in (2017) çalışması, Barcelona, Venedik, Amsterdam ve Dubrovnik gibi bölgelerde, yerel halkın turistlere karşı artan bir hoşnutsuzluk sergilediğini ortaya koymaktadır. Filiz ve Yılmaz (2017) tarafından yapılan çalışmada, Mazı Köyü ve Türkbükü yerel halkının turizme yönelik algı ve tutumları karşılaştırılmıştır. Araştırma, her iki bölge halkının turizm gelişimine ilişkin algı ve tutumlarında önemli farklılıklar olduğunu ve Mazı Köyü halkının turizme daha olumsuz, Türkbükü halkının ise daha olumlu yaklaştığını göstermiştir. Ancak, bulgular, turizmin olumsuz etkilerinin azaltılması ve yerel halkın turizmden elde ettiği faydanın artırılması için eğitim programları ve çevresel koruma önlemleri gibi iyileştirici çalışmaların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Hughes (2018) Barselona, Madrid, Valensiya ve Bask bölgesindeki aşırı turizm sonucunda turistlere karşı yapılan protestoları inceleyerek, yerel halkın turizmin baskısından kaynaklanan tepkisini gözler önüne sermektedir. Çeken ve ar-

kadaşları (2018) ise Sapanca'da Arap turistlerin bölgeye olan etkilerinin olumsuz olduğunu ve gelecekte bu durumun ziyaretler üzerinde negatif bir etki yaratabileceğini belirtmektedir. Duyar ve Bayram (2019) kamusal alanların özelleştirilmesi, kruvaziyer turizmindeki artış ve sosyo-kültürel bağlantının azalması gibi faktörlerin aşırı turizmin nedenlerini oluşturduğunu, Venedik ve Barcelona gibi popüler destinasyonlarda turistlere karşı olumsuz tutumların arttığını vurgulamaktadır. Ivett ve arkadaşlarının (2019) Budapeşte'deki çalışması, yerel halkın turizmin neden olduğu gürültü, kalabalık ve sokak suçları gibi sorunlardan endişe duyduğunu göstermektedir. Kuscer ve Mihalic'in (2019) Ljubljana'daki çalışması, turizmden kaynaklanan hava kirliliği, trafik ve kalabalığın yerel halkı rahatsız ettiğini tespit etmiştir. Garcia-Buades ve arkadaşlarının (2022) çalışması, Alcudia'daki sakinlerin aşırı turizm algılarının, destinasyonun yaşam kalitesi algısını anlamlı bir şekilde azalttığını ve yüksek sezonda turizmin sınırlandırılmasına yönelik tutumları pekiştirdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, yerel yönetimin etkin şekilde yönetilmesi ve turist davranışlarının olumlu olması, aşırı turizmin sakinler üzerindeki olumsuz etkilerini önemli ölçüde hafiflettiği sonucuna ulaşılmıştır. Alamineh ve arkadaşları (2023) çalışmasında, Amhara Bölgesi'ndeki yerel halkın turizmin sosyal etkilerine genellikle olumlu baktığı, ancak çevresel ve kültürel olumsuz etkilerin azaltılması için daha fazla işbirliği ve sorumluluk gerektiği vurgulanmıştır. Yumuk ve Pınaroğlu'nun (2022) çalışması, İstanbul Adalar'da yaşayan yerel halkın turizm fobisi düzeylerinin, yalnızca ikamet edilen konut tipine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Kendi evinde yaşayanların, kiralık evde veya lojmanda yaşayanlara göre daha yüksek turizm fobisi düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Türker ve arkadaşlarının (2024) çalışması, Safranbolu'daki sakinlerin aşırı turizme yönelik olumsuz algılarının, yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, aşırı turizmin çevreye zarar verdiği ve doğal ve kültürel mirası tehdit ettiği konusunda sakinlerde endişe olduğu tespit edilmiştir. Dewi ve arkadaşlarının (2024) çalışması, Ubud'daki yerel halkın, aşırı turizm nedeniyle olumsuz algılar geliştirdiğini an-

cak ekonomik bağımlılık nedeniyle turizmi desteklemeye devam ettiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, etkili destinasyon yönetimi ve turistlerin olumlu davranışları, aşırı turizmin olumsuz etkilerini hafifletme konusunda önemli faktörler olarak belirlenmiştir. Steber ve Mayer'in (2024) çalışması, COVID-19 pandemisi sırasında yerli turizmin artmasının, sakinlerde aşırı turizme yönelik olumsuz algılar oluşturduğunu ve bu durumun öznel iyilik halleri üzerinde olumsuz etkiler yarattığını vurgulamaktadır. Ayrıca, kırsal destinasyonlara yönelen turist davranışlarının yerel halk tarafından müdahaleci olarak algılandığı belirtilmiştir. Şahin ve Şengel'in (2024) çalışmasında, Sakarya'nın Karasu ve Sapanca ilçelerinde yerel halkın turizm hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Sonuçlar, hızla artan yapılaşmanın doğa tahribatına yol açtığını ve sürdürülebilirliğin azaldığını göstermektedir. Ayrıca, turizmin ekonomik faydaları önemli olmakla birlikte fiyat artışları ve altyapı sorunları da öne çıkmıştır. Bu çalışmalar, turizmin bazı etkilerinin yerel toplumlar tarafından olumsuz karşılandığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, turizm yönetiminde yerel toplumların ihtiyaç ve endişelerinin dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır.

BAKÜ'NÜN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ

Bakü kenti, Güney Kafkasya'da, Hazar Denizi'nin batısında, Abşeron Yarımadası'nın güneyinde yer almaktadır. Bakü, Azerbaycan'ın başkenti ve en gelişmiş şehridir (Valiyev 2013). Abşeron Yarımadası, genellikle sıcak geçen yazlar ve nispeten yumuşak kışlar ile tanımlanır. Yunanistan ve İtalya'nın bulunduğu enlemde konumlanan bu bölge, düşük yağış miktarları ve yüksek sıcaklık değerleri ile bilinir (Bakü Şehir İcra Hakimiyeti 2025). Bu nedenle, Bakü'nün yıllık ortalama sıcaklığı, global ortalama sıcaklıkla benzerlik gösterir (Dursun ve İbrahimova 2014). Bu coğrafi koşullar göz önünde bulundurulduğunda, bölgede yıl boyunca turizm aktivitelerini destekleyecek bir potansiyel bulunmaktadır. Abşeron Yarımadası'nın iklimi, turistlerin her mevsim ziyaret etmesi için elverişli bir ortam sunmaktadır (Seferov ve Hesenov 2006).

Bölge iklimi dışında, şehrin kendine özgü mimarisi, çeşitli turistik etkinlikleri ve zengin yemek kültürüyle turizm destinasyonu olarak önem kazanmaktadır. Bu alanlar arasında Sahil Milli Parkı, İçerişehir, Kız Kulesi, Çamur Volkanları, Alev Kuleleri, Abşeron Kaleleri, Nizami Caddesi, Filarmoni Bahçesi ve Haydar Aliyev Merkezi öne çıkmaktadır. Ayrıca, ülkede doğal park alanları ve çeşitli temalara sahip müzeler bulunmaktadır (Bakır ve Şenol 2020). Bunların yanı sıra, Bakü'de düzenlenen Formula 1 Grand Prix, Caz festivalleri, Sea Breeze festivali, Renk festivali ve Novruz kutlamaları gibi etkinlikler, turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir (Azerbaycan Turizm Bürosu 2024). Bakü, sadece tarihi dokusu, etkinlikleri ve göz alıcı doğal güzellikleriyle değil, aynı zamanda zengin ve çeşitli bir yemek kültürüne sahip olmasıyla da öne çıkmaktadır. Geleneksel Azerbaycan yemekleri, özellikle pilav, kebab, dolma ve hamur işleri gibi yemekler, ziyaretçilere şehrin kültürel zenginliğini ve misafirperverliğini deneyimleme fırsatı sunmaktadır. Bu gastronomik çeşitlilik, Bakü'yü

sadece bir turistik destinasyon olmanın ötesinde, kültürel bir keşif ve lezzet yolculuğu için de ideal bir yer haline getirmektedir (Kırmızıuşak 2023). Son yıllarda, turizm sektörü ülkede giderek daha fazla önem kazanmaya başlamış ve turistik faaliyetler genişletilmiştir (Soltanova 2015). Bu bağlamda, özellikle Bakü'ye gelen turist sayısında belirgin bir artış yaşanmış ve turistik altyapı geliştirilmiştir. Turizm sektöründeki bu büyüme, Bakü'nün uluslararası arenada tanınırlığını artırmada ve ekonomik çeşitliliği teşvik etmede oldukça önemlidir (Gaziyev ve Bozacıoğlu 2021). Hızla büyüyen turizm endüstrisi, Covid-19 salgınının etkisiyle birkaç yıl boyunca durgunluk yaşamış olsa da (Yaba ve Yılmaz 2022), tekrar hareketlenmeye başlamıştır.

Tablo 1, Bakü'de hizmet veren otel tesislerinde konaklayan yabancı turist sayısını, turizmden elde edilen geliri, mevcut otel ve yatak kapasitesini içermektedir. 2013 yılında 341.839 olan yabancı turist sayısı, 2019 yılına kadar kesintisiz bir artış göstererek 1.045.435'e ulaşmıştır. Otel sayısı ve

Tablo 1. Bakü'deki Turist, Otel ve Yatak Sayısı

Yıllar	Yabancı turist sayı	Otel sayı	Yatak kapasitesi
2013	341.839	129	10.521
2014	337.777	128	11.792
2015	422.564	130	12.779
2016	582.592	137	14.020
2017	776.379	154	14.861
2018	955.105	171	18.637
2019	1.045.435	203	20.740
2020	220.250	213	21.151
2021	227.714	227	21.885
2022	767.647	246	24.244
2023	935.856	272	25.980
2024	1.053.518	294	28.998

Kaynak: Devlet İstatistik Komitesi 2024.

yatak kapasitesi de bu dönemde artmış, sırasıyla 129'dan 203'e ve 10.521'den 20.740'a yükselmiştir. 2020 yılında, pandemi nedeniyle, turist sayısında büyük bir düşüş yaşanmış ve 220.250'ye kadar gerilemiştir. Bu dönemde otel sayısı ve yatak kapasitesi ise artmaya devam etmiştir. Bu durum, gelecekte turizmin yeniden canlanacağına dair bir beklenti ortaya koymaktadır. 2021'de turist sayısı hafif bir artışla 227.714'e çıkmış, otel ve yatak kapasitesi de artışını sürdürmüştür. 2022 ve 2023 yıllarında, turist sayıları tekrar büyük bir artış göstermiş ve sırasıyla 767.647 ve 935.856'ya ulaşmıştır. Otel sayısı 246'dan 272'ye, yatak kapasitesi ise 24.244'ten 25.980'e yükselmiştir. Bu veriler, turizm sektörünün pandemi sonrası toparlanma sürecinde olduğunu ve yabancı turist sayısının, otel ve yatak kapasitesinin artış trendinde olduğunu göstermektedir. Genel olarak, bu tablo turizm sektörünün uzun vadede büyüme potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmanın temel amacı, Bakü'de yaşayan yerel halkın turizme ilişkin algılarını ve turizm gelişimine katılımlarını, cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim seviyesi, yaşam süresi ve meslek gibi değişkenler aracılığıyla analiz etmektir. Bakü'nün Azerbaycan'ın en büyük turizm destinasyonu olması ve turist sayısındaki sürekli artış, yerel halkın turizme yönelik algılarının incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum, hem turizm sektöründeki gelişmeleri hem de yerel halkın turizme dair görüşlerini anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, Bakü'deki yerel halkın turizm gelişimine karşı görüşlerinin anlaşılması, genel olarak turizm yönetimi ve sürdürülebilir kalkınma açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışma kapsamında, veri toplama yöntemi olarak nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket tekniği kullanılmıştır. Kullanılan anket iki bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler, ikinci bölümde ise katılımcıların turizme yönelik algı ve desteğini belirlemek için önermeler yer almıştır. İlgili çalışmanın İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 25.03.2024 tarihli, 2024/50

dosya numaralı ve 2469211 sayılı kararıyla, etik kurallar çerçevesinde uygunluğuna ilişkin onay alınmıştır.

Çalışmanın evrenini, Bakü şehrinde yaşayan 18 yaş ve üzeri yerli halk oluşturmaktadır. 2024 yılı verilerine göre, Bakü'de 18 yaş üzeri 1.572.652 kişi ikamet etmektedir (Merkezi Seçim Komisyonu 2024). Araştırma kapsamında evrenin tümüne ulaşmak mümkün olmadığı için evreni temsil etmesi amacıyla kolayda örnekleme yönteminin yararlanılarak bir örneklem belirlenmiştir. Örneklem seçiminde kolayda örnekleme yönteminin tercih edilmesinin başlıca nedeni, araştırma evreninin tümüne ulaşmanın zaman ve maliyet açısından mümkün olmamış olmasıdır. Bu yöntem, geniş bir kütleden hızlı ve ekonomik bir şekilde veri toplama imkânı sunarak, sınırlı zaman ve kaynaklarla gerçekleştirilen araştırma sürecinde pratik bir çözüm sağlamaktadır. Ayrıca, araştırmacının erişebileceği katılımcılardan veri toplanarak, evreni temsilen yeterli verilerin elde edilmesi sağlanmış ve bu sayede evrenin geneline dair belirli eğilimler hakkında bilgi edinilmiştir. Örneklem sayısı yüzde 5 hata payı ve yüzde 95 güven düzeyi ile 385 kişi olarak hesaplanmıştır. Akademik çalışmalarda bu gibi popülasyon büyüklüğü için örneklem büyüklüğünün en az 384 olması gerektiği belirtilmiştir (Baştürk ve Taştepe 2013; Kaya ve Işık 2018). Bu kapsamda çalışmada ulaşılan katılımcı sayısı yeterlidir. Çalışma kapsamında 1-30 Kasım 2024 yılında 413 kişiye anket dağıtılmış, toplanan anketlerden 24'ü geçersiz olduğu için incelemeye alınmamış ve geri kalan 389 geçerli anket üzerinden SPSS programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Güvenilir sonuçların elde edilmesi amacıyla, Bakü'nün şehir merkezindeki, özellikle turistlerin yoğun olarak ziyaret ettiği bölgelerde anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu bölgeler arasında deniz kenarındaki milli park, İçerişehir ve Nizami Caddesi gibi turistik alanlar öne çıkmaktadır. Anketin uygulanmasından önce, katılımcıların Bakü'de ikamet edip etmedikleri sorulmuş ve bu doğrultuda anketi doldurmaya uygun olup olmadıkları belirlenmiştir. Bu yöntem, katılımcı profillerinin doğruluğunu sağlamak ve yerel halk ile turistler arasında ayırım yaparak daha güvenilir veri elde etmek amacıyla kullanılmıştır. Veri toplama sü-

recinde, bazı katılımcıların anonimlik konusunda duydukları tereddütler, katılım oranını olumsuz yönde etkilemiştir. Ayrıca, bazı katılımcıların ankete katılmaya isteksiz olmaları, veri toplama sürecinde karşılaşılan başlıca zorluklar arasında yer almıştır.

Araştırmanın hipotezlerini belirlemek amacıyla alanyazın taraması yapılmıştır. İlgili alanyazın taraması sonucunda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (Ayazlar 2016; Hendijani ve Yuliana 2016; Filiz ve Yılmaz 2017; Alamineh vd. 2023; Şahin ve Şengel 2024):

- H₁: Yerel halkın turizmin gelişimine yönelik algısı, demografik özelliklerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterir.
- H₀: Yerel halkın turizmin gelişimine yönelik algısı, demografik özelliklerine bağlı olarak farklılık göstermez.
- H₂: Turizm gelişimine yönelik sunulan destek, yerel halkın demografik özelliklerine bağlı olarak değişiklik gösterir.
- H₀: Turizm gelişimine yönelik sunulan destek, yerel halkın demografik özelliklerine bağlı olarak değişiklik göstermez.
- H₃: Yerel halkın turizmin gelişimine olan desteği ile yerel halkın turizm etkilerini algılama düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var.
- H₀: Yerel halkın turizmin gelişimine olan desteği ile yerel halkın turizm etkilerini algılama düzeyi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Ölçek ve Ölçüm Araçları

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama aracı olarak Güneş (2014) tarafından oluşturulmuş ve güvenilirlik ile geçerliliği test edilmiş bir ölçekten yararlanılmıştır. Bu ölçek, toplamda 28 önerme ve yedi farklı boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, yerel halkın turizm gelişim etkilerine ilişkin algılarını ölçmeyi hedeflemiş ve bu algılar, sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel pozitif ve negatif etkiler ile turizme verilen destek gibi alt başlıklarda toplanmıştır. Ölçek, turizmin yerel halk üzerindeki etkilerini yedi ana boyut altında incelemektedir. İlk iki boyut, dörder maddeden oluşan sosyo-kültürel pozitif ve sosyo-kültürel negatif etkileri ele alırken, üçüncü ve dördün-

cü boyutlar ekonomik etkileri incelemekte, beş maddeden oluşan ekonomik pozitif etkiler ile üç maddeden oluşan ekonomik negatif etkiler olarak iki ana başlıkta değerlendirilmiştir. Çevresel etkiler ise dörder maddeden oluşan çevresel pozitif etkiler ve çevresel negatif etkiler şeklinde ele alınmaktadır. Son olarak, turizme verilen destek, dört maddeden oluşan yedinci boyut olarak ölçeğe dahil edilmiştir. Bu yedi boyut, turizmin yerel halk üzerindeki farklı etkilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Katılımcılardan bu önermeleri 5'li Likert ölçeği üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir.

Faktör analizi, turizmin çeşitli boyutlardaki etkilerini inceleyerek yedi farklı boyut ortaya koymuştur. Birinci boyut, toplam varyansın yüzde 27,35'ini açıklamakta olup "*Ekonomik Pozitif Etkiler*" olarak adlandırılmaktadır. Bu boyut, turizmin yerel ekonomi üzerindeki olumlu etkilerini, yerel ekonomiyi destekleme, yeni iş fırsatları yaratma, ekonomik kazanç sağlama, yatırım çekme ve geleneksel ürün üretimini teşvik etme gibi unsurlarla ele almaktadır. İkinci boyut, toplam varyansın yüzde 14,67'sini açıklayarak "*Turizmin Gelişimine Destek*" olarak tanımlanmıştır. Bu boyut, turizmin gelişimini destekleme, yatırımların sürdürülmesi ve turizmin toplumun bir parçası olma yönündeki çabaları kapsamaktadır. Üçüncü boyut, toplam varyansın yüzde 6,73'ünü açıklayarak "*Sosyo-Kültürel Pozitif Etkiler*" olarak belirlenmiştir. Bu boyut, turizmin yerel halkın kültürel gelişimine katkı sağlaması, kültürel aktivitelerin gelişimine destek olması ve yaşam kalitesini artırma gibi olumlu sosyo-kültürel etkilerini içermektedir. Dördüncü boyut, toplam varyansın yüzde 5,24'ünü açıklayarak "*Çevresel Pozitif Etkiler*" olarak adlandırılmıştır. Bu boyut, turizmin çevre bilincini artırma, doğal çevreyi koruma ve tarihi yapıları koruma gibi çevresel olumlu etkilerini ele almaktadır. Beşinci boyut, toplam varyansın yüzde 5,54'ünü açıklayarak "*Sosyo-Kültürel Negatif Etkiler*" olarak isimlendirilmiştir. Bu boyut, turizmin kültürel değerlerin yok olmasına, yerel halkın turistik alanlara ulaşımının zorlaşmasına ve sosyal problemlere neden olma gibi olumsuz sosyo-kültürel etkilerini kapsamaktadır. Altıncı boyut, toplam varyansın yüzde 4,16'sını açıklayarak "*Çevresel Negatif Et-*

kiler" olarak tanımlanmıştır. Bu boyut, turizmin çevre kirliliği, doğanın olumsuz etkilenmesi ve çarpık kentleşme gibi çevresel olumsuz etkilerini içermektedir. Yedinci boyut, toplam varyansın yüzde 3,53'ünü açıklayarak "Ekonomik Negatif Etkiler" olarak belirlenmiştir. Bu boyut, turizmin yerel ekonomideki olumsuz etkileri, özellikle fiyat artışları ve ekonomik eşitsizlik gibi sorunları ele almaktadır.

ANALİZ VE BULGULARIN YORUMLANMASI

Araştırmanın ilk aşamasında, katılımcıların demografik özellikleri incelenmiştir.

Tablo 2'deki verilerden anlaşıldığı üzere, katılımcıların yüzde 45'i (n=175) erkek, yüzde 55'i (n=214) ise, kadındır. Bu dağılıma bakıldığında, cinsiyet açısından katılımcıların dengeli bir dağılıma sahip olduğu söylenebilir. Medeni durumlarına ilişkin olarak, katılımcıların yüzde 33,2'sinin (n=129) bekar, yüzde 66,8'inin (n=260) ise evli olduğu görülmektedir. Yaş dağılımı incelendiğinde

ise en büyük grubun yüzde 37,3'ü (n=145) ile 31-40 yaş arasında olduğu gözlemlenmektedir. İkinci en kalabalık grup ise yüzde 23,4'ü (n=91) ile 21-30 yaş arasındadır. Bu iki yaş grubunun toplamı, yüzde 60,7 gibi önemli bir oranı oluşturmaktadır ve genel ülke nüfusunda da benzer bir dağılım görülebilir. Katılımcıların yüzde 46'sı (n=179) lisans mezunu iken, ikinci en yüksek grup yüksek lisans ve doktora mezunlarından oluşmaktadır yüzde 27,8 (n=108). Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu, yüzde 73,8'i (n=287), 21 yıl ve daha uzun bir süredir Bakü'de ikamet etmektedir. Turizm ile ilgili olmayan meslek sahipleri, katılımcıların yüzde 80,5'ini (n=313) oluşturmaktadır. Bu durum, Covid-19 pandemisinin turizm sektöründeki durgunluğun neden olduğu gerileme ile açıklanabilir.

Tablo 3 incelendiğinde ise ifadelerin yedi boyut altında toplandığı görülmektedir. Bu boyutlar; "sosyo-kültürel pozitif etkiler, sosyo-kültürel negatif etkiler, ekonomik pozitif etkiler, ekonomik negatif etkiler, çevresel pozitif etkiler, çevresel

Tablo 2. Demografik Veriler

Cinsiyet	f	%	Medeni durum	f	%
Erkek	175	45	Bekar	129	33,2
Kadın	214	55	Evli	260	66,8
Yaş	f	%	Eğitim	f	%
20 yaş ve altı	18	4,6	İlköğretim	21	5,4
21-30	91	23,4	Lise	55	14,1
31-40	145	37,3	Mesleki eğitim	26	6,7
41-50	57	14,7	Lisans	179	46,0
51-60	44	11,3	Lisansüstü	108	27,8
61 yaş ve üstü	34	8,7			
Bakü'deki yaşam süresi	f	%	Meslek	f	%
1-5 yıl	11	2,8	Turizm ile ilgili	76	19,5
6-10 yıl	24	6,2	Turizm ile ilgili değil	313	80,5
11-15 yıl	28	7,2			
16-20 yıl	39	10,0	Toplam	f	%
21 yıl ve daha fazla	287	73,8	n	389	100

Tablo 3. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Ölçek Madde ve Boyutları	A.O	S.S	Faktör yükü	Açıklanan varyans %
<i>Sosyo-Kültürel Pozitif Etkiler (SKPE)</i>				6.73
Turizm, bölgede kültürel aktivitelerin gelişimini sağlamaktadır.	4,01	,77	,886	
Turizm, yerel halkın kültürel gelişimine katkı sağlamaktadır	3,98	,79	,862	
Turizm, yerel halkın eğlence ve serbest zaman değerlendirme olanaklarını arttırmaktadır.	3,95	,72	,752	
Turizm, yerel halkın yaşam kalitesini yükseltmektedir.	3,88	,91	,714	
<i>Sosyo-Kültürel Negatif Etkiler (SKNE)</i>				5.54
Turizm, yerel halkın tutum ve davranışlarını olumsuz yönde etkilemektedir.	2,51	,77	,914	
Turizm bölgede suç unsuru içeren sosyal problemlere neden olmaktadır.	2,37	,71	,765	
Turizm, yerel halkın turistik çekiciliklere ulaşımını zorlaştırmaktadır.	2,60	1,11	,697	
Turizm, kültürel değerlerin yok olmasına neden olmaktadır.	2,26	,69	,663	
<i>Ekonomik Pozitif Etkiler (EPE)</i>				27.35
Turizm, bölgeye ekonomik kazanç sağlamaktadır.	4,26	,95	,864	
Turizm, yerel halk için yeni iş fırsatları yaratmaktadır.	4,16	,98	,828	
Turizm, bölge ekonomisini desteklemektedir.	4,15	1,05	,815	
Turizm, bölgeye daha fazla yatırım yapılmasını sağlamaktadır.	4,13	1,02	,809	
Turizm, bölgede geleneksel ürünlerinin üretimini sağlamaktadır.	3,77	1,01	,587	
<i>Ekonomik Negatif Etkiler (ENE)</i>				3.53
Turizm, bölgedeki ürün ve hizmet fiyatlarını arttırmaktadır.	3,86	,97	,871	
Turizm, bölgede hayat pahalılığına neden olmaktadır.	3,56	,75	,813	
Turizm, yerel halk arasında ekonomik kazanç eşitsizliği yaratmaktadır.	3,20	,76	,682	
<i>Çevresel Pozitif Etkiler (ÇPE)</i>				5.24
Turizm, tarihi bina ve yapıların korunmasını teşvik etmektedir.	4,11	,84	,882	
Turizm, çevre bilincini arttırmaktadır.	4,02	,70	,814	
Turizm, doğal çevrenin korunmasını ve gelişimini desteklemektedir.	3,71	,92	,620	
Turizm, gelecek nesiller için çevre kalitesini iyileştirmektedir.	3,66	,96	,446	
<i>Çevresel Negatif Etkiler (ÇNE)</i>				4.16
Turizm, kalabalıklaşma, gürültü kirliliği, trafik sıkışıklığı gibi problemler yaratır.	3,17	1,07	,840	
Turizm, çarpık kentleşmeye neden olmaktadır.	3,14	,98	,799	
Turizm, çevre kirliliğine (toprak, hava, su) neden olmaktadır.	2,79	,91	,697	
Turizm, doğayı (bitkiler, hayvanlar, ekosistem) olumsuz etkilemektedir.	2,55	,67	,597	
<i>Turizmin Gelişimine Destek (TGD)</i>				14.67
Turizm gelişimini destekliyorum.	4,40	,97	,887	
Turizm, toplumumuzun bir parçası olmaya devam etmelidir.	4,33	,92	,884	
Turizmin daha fazla gelişimi için çaba sarf edilmelidir.	4,30	1,05	,852	
Turizm yatırımları artarak devam etmelidir.	4,18	1,00	,775	

KMO: ,87; Bartlett's Test of Sphericity: ,00; Kümülatif Açıklanan Varyans: %67,22; C.Alpha: ,78; Ki-Kare: 5359,16

negatif etkiler ve turizmin gelişimine destek boyutları” olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin varyans açıklama oranı yüzde 67,22 olup, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ,78 olarak belirlenmiştir. Analiz sonucu elde edilen faktörlerin her birinin güvenilirlik katsayıları incelenmiş ve en düşüğünün ,45 olduğu görülmüştür. Bu bulgulara dayanarak ölçeğin güvenilir olduğu sonucuna varılabilir (Can 2020). Tabloya bakıldığında, “*Turizm gelişimini destekliyorum.*” ifadesinin 4,40’lık aritmetik ortalama ile en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda katılımcıların turizme olumlu yaklaşıtlarını ve turizmin desteklenmesi gerektiği yönünde güçlü bir eğilim sergilediklerini göstermektedir. Ayrıca, 4,33 ortalama ile “*Turizm, toplumumuzun bir parçası olmaya devam etmelidir.*” ifadesi ikinci sırada yer almakta ve turizme yönelik desteği onaylamaktadır. “*Turizmin daha fazla gelişimi için çaba sarf e* Turizm, yerel halkın tutum ve davranışlarını olumsuz yönde etkilemektedir. dilmelidir.” ifadesi ise 4,30 ortalaması ile üçüncü sıradadır. Bu üç ifadenin ortalamaları, katılımcıların turizmi büyük ölçüde desteklediğini göstermektedir. Turizm gibi insan ilişkilerine dayanan bir sektörde yerel halkın bu desteği, sektörün sürdürülebilirliği ve başarısı açısından önemlidir. Tabloya göre en düşük aritmetik ortalamaya sahip ifadeler; “*Turizm, yerel halkın tutum ve davranışlarını olumsuz yönde etkilemektedir.*”

(2,51), “*Turizm, bölgede suç unsuru içeren sosyal problemlere neden olmaktadır.*” (2,37) ve “*Turizm, kültürel değerlerin yok olmasına neden olmaktadır.*” (2,26) şeklindedir. Bu ifadelerin anlam açısından olumsuz değerlendirmeler içerdiği için düşük ortalamaya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, katılımcıların bu ifadelere düşük katılım göstermesi, turizme yönelik pozitif bir bakış açısına sahip olduklarını ve negatif etkilerin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların eğitim durumları ve meslekleri açısından faktörler arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığının tespiti için Varyans Analizi ve T-Testi yöntemi uygulanmıştır. Analiz öncesinde, karşılaştırmaların istatistiksel olarak geçerli olabilmesi amacıyla “ilkokul” grubunda yer alan 6 birey ile “ortaokul” grubunda yer alan 15 birey birleştirilerek yeni bir “ilköğretim” grubu oluşturulmuştur. Analiz sonuçları Tablo 4’te sunulmaktadır. Bu tablo incelendiğinde, bazı boyutlarda gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlemlenmektedir. Eğitim düzeyi daha yüksek olan katılımcıların, turizmin pozitif etkilerine yönelik algı ve destek düzeyleri, eğitim düzeyi düşük olan bireylere kıyasla daha yüksektir. Özellikle lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireylerin, lise eğitimine sahip olanlara göre turizmin ekonomik pozitif etkilerine (ilgili A.O. 4,17 ve 3,8) yönelik algıları daha

Tablo 4. Faktörlerin Eğitim Durumu ve Meslek Açısından Karşılaştırılması

			SKPE		SKNE		EPE		ENE		ÇPE		ÇNE		TGD	
	n	%	A.O	S.S	A.O	S.S	A.O	S.S	A.O	S.S	A.O	S.S	A.O	S.S	A.O	S.S
İlköğretim	21	5,4	4,11	,659	2,77	1,143	4,01	,711	3,75	,836	4,17	,695	2,75	,981	4,17	,743
Lise	55	14,1	3,95	,844	2,62	,829	3,8	,912	3,46	,991	3,79	,792	2,83	,936	4,08	,858
Mesleki eğitim	26	6,7	3,74	,776	2,58	,643	3,94	,399	3,77	,678	3,83	,578	2,94	,610	4,11	,558
Lisans	179	46	4,01	,776	2,38	,802	4,17	,506	3,56	,778	3,91	,622	2,93	,837	4,32	,532
Lisansüstü	108	27,8	3,89	,884	2,33	,678	4,17	,535	3,44	,698	3,8	,636	2,96	,699	4,47	,492
p				,407		0,032*		,000*		,199		,124		,756		,000*
Turizm ile ilgili	76	19,5	4,12	,784	2,38	,787	4,27	,509	3,35	,792	3,86	,702	2,97	,908	4,65	,426
Turizm ile ilgili değil	313	80,5	3,91	,814	2,45	,795	4,05	,621	3,58	,784	3,88	,646	2,9	,785	4,22	,611
p				,045*		,467		,004*		,021*		,864		,529		,000*

*p<0,05

olumlu bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alan bireylerin, lise ve mesleki eğitim almış bireylere kıyasla turizmin gelişimine daha fazla destek ilgili (ilgili A.O. 4,32; 4,47 ve 4,08 ve 4,11) verdikleri gözlemlenmiştir. Bu bulgular, daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin turizmin ekonomik faydalarını ve gelişimini daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Dolayısıyla, turizmin ekonomik etkileri konusunda farkındalık ve destek, eğitim seviyesi arttıkça daha fazla olmaktadır. Buna ek olarak, katılımcıların mesleklerine göre turizm gelişimi etkisi algısı incelendiğinde, turizmle ilgili bir meslekte çalışan bireylerin, çalışmayan bi-

reylere kıyasla turizm gelişim etkilerinden sosyo-kültürel pozitif (ilgili A.O. 4,12 ve 3,91) ve ekonomik pozitif (ilgili A.O. 4,27 ve 4,05) algılarının daha olumlu olduğu, ayrıca turizm gelişiminin ekonomik negatif (ilgili A.O. 3,35 ve 3,58) etkilerine yönelik algılarının daha düşük seviyelerde olduğu belirlenmiştir. Ek olarak, turizmle ilgili mesleklerde çalışan bireylerin, çalışmayanlarla kıyaslandığında turizmin gelişimini daha fazla destekledikleri (ilgili A.O. 4,65 ve 4,22) ortaya çıkmaktadır. Bu bulgular, turizmle ilgili mesleklerde çalışan bireylerin, turizmin ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerini daha olumlu algıladığını ve turizmin gelişimine daha fazla destek ver-

Tablo 5. Faktörlerin Yaş, Yaşam Süresi, Cinsiyet ve Medeni Durum Açısından Karşılaştırılması

	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>SKPE</i>		<i>SKNE</i>		<i>EPE</i>		<i>ENE</i>		<i>ÇPE</i>		<i>ÇNE</i>		<i>TGD</i>	
			<i>A.O</i>	<i>S.S</i>	<i>A.O</i>	<i>S.S</i>	<i>A.O</i>	<i>S.S</i>	<i>A.O</i>	<i>S.S</i>	<i>A.O</i>	<i>S.S</i>	<i>A.O</i>	<i>S.S</i>	<i>A.O</i>	<i>S.S</i>
<i>20 yaş ve altı</i>	18	4,6	3,97	,878	2,44	,965	3,92	1,168	3,48	,93	3,76	1,202	3,04	1,089	3,97	1,227
<i>21-30 yaş</i>	91	23,4	4,08	,73	2,49	,909	4,16	,644	3,52	,806	3,87	,669	2,98	,906	4,39	,567
<i>31-40 yaş</i>	145	37,3	3,88	,796	2,39	,758	4,12	,544	3,6	,819	3,84	,604	2,98	,783	4,28	,543
<i>41-50 yaş</i>	57	14,7	3,95	,83	2,54	,821	4,04	,45	3,51	,738	3,87	,673	2,86	,707	4,23	,66
<i>51-60 yaş</i>	44	11,3	4,04	,849	2,26	,636	4,11	,583	3,57	,673	4,02	,594	2,62	,712	4,31	,454
<i>61 yaş ve üstü</i>	34	8,7	3,84	,965	2,49	,629	3,96	,596	3,36	,793	3,91	,484	2,85	,71	4,42	,499
<i>p</i>			,473		,523		,435		,740		,673		,135		,088	
<i>1-5 yıl</i>	11	2,8	3,91	,516	2,2	,546	4,11	,441	3,45	,734	3,82	,759	3,05	,748	4,27	,410
<i>6-10 yıl</i>	24	6,2	4,24	,764	2,34	,671	4,34	,484	3,39	,946	4,02	,571	2,7	,872	4,36	,603
<i>11-15 yıl</i>	28	7,2	4,1	,682	2,19	,860	4,17	,775	3,29	1,005	3,86	,821	2,83	,918	4,27	,813
<i>16-20 yıl</i>	39	10	3,92	,965	2,53	,930	3,98	,897	3,43	,982	3,89	,833	3,08	,951	4,29	,810
<i>21 yıl ve daha çok</i>	287	73,8	3,92	,812	2,46	,781	4,08	,549	3,59	,721	3,86	,616	2,91	,774	4,3	,557
<i>p</i>			,358		,300		,209		,198		,843		,424		,983	
<i>Erkek</i>	175	45	4,03	,822	2,46	,844	4,13	,737	3,51	,854	3,88	,703	2,95	,860	4,36	,681
<i>Kadın</i>	214	55	3,89	,800	2,41	,750	4,06	,473	3,56	,735	3,86	,617	2,89	,767	4,25	,531
<i>p</i>			,097		,545		,279		,533		,768		,473		,080	
<i>Bekar</i>	129	33,2	3,96	,864	2,52	,904	4,13	,673	3,54	,806	3,88	,715	3,02	,883	4,33	,671
<i>Evli</i>	260	66,8	3,95	,786	2,39	,730	4,08	,570	3,54	,784	3,87	,626	2,86	,767	4,29	,570
<i>p</i>			,880		,128		,395		,973		,827		,072		,559	

diğini göstermektedir. Ayrıca, eğitim düzeyi ve mesleklerin, bireylerin turizme yönelik algılarını ve destek düzeylerini şekillendiren önemli faktörler olduğunu ortaya koymaktadır.

Demografik verilerin analizi sonrasında, faktörler açısından karşılaştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bu karşılaştırmaları yapabilmek için Bağımsız İki Örnek T-Testi ve Varyans analizi yöntemleri kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5’te verilmiştir. Analiz öncesinde, yaşam süreleri açısından karşılaştırmaların istatistiksel olarak geçerli olabilmesi için “0-1 yıl” grubunda yer alan 3 birey ile “1-5 yıl” grubunda yer alan 8 birey birleştirilerek yeni bir “1-5 yıl” grubu oluşturulmuştur. Analiz sonucunda, yaş, yaşam süresi, cinsiyet ve medeni durum grupları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgular, demografik değişkenlerin araştırma bağlamı üzerinde önemli bir etki yaratmadığını ve dolayısıyla bu faktörlerin karar alma süreçleri veya uygulamalı stratejilerde dikkate alınmasının öncelikli bir ihtiyaç oluşturmadığını göstermektedir. Ancak, daha kapsamlı veya farklı metodolojik yaklaşımlar ve genişletilmiş örneklemelerle yapılacak ilerleyen araştırmalar, bu sonucun doğruluğunu ve genellenebilirliğini yeniden değerlendirebilir.

Varyans ve T-Testi analizlerinden sonra, turizmin gelişimine yönelik algı faktörleri ile turizmin gelişimine destek faktörü arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Turizm kaynaklı olumlu etkiler ile turizmin gelişimine verilen destek arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, tüm faktörlerin birbirleri ile aralarındaki korelasyon düzeyleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$). Turizmin sosyo-kültürel pozitif, çevresel pozitif ve ekonomik pozitif etkiler ile turizm gelişimine verilen destek arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu faktörlerin turizme yönelik genel pozitif algı ile arasında ise, yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Turizm odaklı sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel etkilerin ve genel pozitif algı düzeyinin turizm gelişimine yönelik destekle ilişkisini değerlendirmek amacıyla doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur. Bulgular, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır ve tüm özelliklere ait β katsayılarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Model, turizme yönelik des-

Tablo 6. Turizmin Pozitif Etkileri ve Turizme Verilen Desteğe İlişkin Korelasyon

		SKPE	EPE	ÇPE	GPA	TGD
SKPE	Korelasyon	1				
	p					
EPE	Korelasyon	,482**	1			
	p	,000				
ÇPE	Korelasyon	,487**	,445**	1		
	p	,000	,000			
GPA*	Korelasyon	,834**	,803**	,774**	1	
	p	,000	,000	,000		
TGD	Korelasyon	,413**	,511**	,447**	,566**	1
	p	,000	,000	,000	,000	

*Genel Pozitif Algı

**Korelasyon 0,01 seviyesinde anlamlıdır

Tablo 7. Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişken	β	t	p
Sosyo-Kültürel Pozitif Etkiler	,137	2,699	,007
Ekonomik Pozitif Etkiler	,344	6,964	,000
Çevresel Pozitif Etkiler	,227	4,584	,000
*Genel Pozitif Algı	,566	13,514	,000
R ² =,334 Düzeltilmiş R ² =,329 F= 64,280 *R ² =,321 *Düzeltilmiş R ² =,319 *F= 182,617			
*Bağımlı değişken: Destek			

teğin yüzde 33'ünü açıklamaktadır. Regresyon modelinin yüzde 33 olan açıklanan varyans oranı kabuledilir fakat yüksek düzeyde olmamasına rağmen, ek değişken eklenmemesi kararı, istatistiksel ve teorik gerekçelere dayanmaktadır (Ozili 2023). Modelin mevcut durumunda açıklayıcı değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı olması dikkate alındığında, ek değişkenlerin modele dahil edilmesi, modelin karmaşıklığını artırabilir ve bu durum, sonuçların yorumlanmasını zorlaştırabilir. Genel pozitif algının ($\beta=0.566$), ekonomik pozitif etkilerin ($\beta=0.344$), çevresel pozitif ($\beta=0.227$) ve sosyo-kültürel pozitif ($\beta=0.137$) etkilerin turizm gelişimine destek verme üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bulgular, turizmin algılanan olumlu etkilerinin turizm gelişimine yönelik destekleyici etkileri olduğunu göstermektedir. Ayrıca, p değeri 0,05'ten düşük çıktığı için model istatistiksel olarak anlamlıdır. Modelin açıklama gücü, sosyal bilimler bağlamında kabul edilebilir bir seviyede olup, ek değişkenlerin dahil edilmesine gerek bulunmamaktadır (Cohen 1988; Hair vd. 2012). Beta değerine dayanarak, GPA'nın TGD üzerinde yüzde 56 oranında pozitif bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlar, turizmle ilgili genel pozitif algıya sahip bireylerin turizmin gelişimine destek yaklaşımlarında daha olumlu olduklarını göstermektedir. Başka bir ifadeyle, araştırma bulguları, H1, H2 ve H3 hipotezlerinin doğrulandığını ve yerel halkın turizme yönelik algılarının ve desteğinin demografik özelliklere bağlı olarak farklılıklar gösterdiğini, ayrıca turizme verilen des-

teğin halkın algılama düzeyiyle pozitif bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur.

SONUÇ

Turizm faaliyetleri, sadece turistler, turizm işletmecileri, yöneticileri ve çalışanları gibi belirli paydaşları içermez. Aynı zamanda yerel halkın da turizmin gelişim sürecinde bir paydaş olarak kabul edilmesi son derece önemlidir. Yerel toplum, turizmin sosyal etkileşiminde önemli bir rol oynamaktadır. Eğer yerel halk turizmin gelişimini desteklemiyorsa, sürdürülebilir bir turizm gelişimi mümkün değildir. Bu nedenle, turizm sektöründe faaliyet gösterenlerin ve planlayıcıların, yerel halkın düşünce ve beklentilerini dikkate alarak politika ve uygulamalarını şekillendirmesi önemlidir. Turizm, sadece turistler için değil, aynı zamanda yerel toplum için de sürdürülebilir olmalıdır. Bu noktada, yerel halkın katılımı ve desteği, turizm projelerinin başarısı ve uzun vadeli sürdürülebilirliği için kritik öneme sahiptir. Bu araştırma, son dönemlerde hızla gelişmeye başlayan ve turist sayısında önemli artış yaşanan Bakü turistik destinasyonundaki yerel halkın, turizmin gelişim sürecinde ortaya çıkan etkilere yönelik tutumunu ve bu sektöre olan destek düzeyini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın bulgularına göre, ilköğretim, meslek okulu ve lise mezunu bireylerin turizm gelişimine yönelik algısı daha düşük olup, turizm gelişimine verdikleri destek de daha azdır. Eğitim seviyesi arttıkça, turizm gelişimine yönelik algı olumlu yönde gelişmekte ve turizme yöne-

lik destek de bu olumlu algıya paralel olarak artmaktadır. Bu bağlamda “H1: Yerel halkın turizmin gelişimine yönelik algısı, demografik özelliklerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterir” hipotezi doğrulanmıştır. Alanyazındaki çalışmalar da bu bulguları desteklemektedir. Lindberg ve Johnson (1997), 13 yıldan fazla eğitim alan yerel halkın turizm gelişimine daha fazla destek verdiğini saptamıştır. Andriotis ve Vaughan (2003), destinasyon bölgesindeki yerel halkın algılarını etkileyen en önemli faktörün eğitim seviyesi olduğunu belirtmiştir. Hançer ve Mancı (2017), eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin turizmin ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerini daha olumlu algıladığını bulmuştur. Erkılıç (2019) çalışmasında yüksek lisans ve doktora mezunlarının turizmin ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerini daha olumlu karşıladıkları sonucuna varmıştır. Aykaç ve Tekeli (2021) de benzer sonuçlara ulaşarak, eğitim düzeyi yüksek bireylerin turizmin gelişimine daha fazla destek verdiğini tespit etmiştir. Karipçin ve Ateş (2022) ise eğitim durumunun turizmin etkilerini algılamada farklılık yarattığı sonucuna varmışlardır. Bu durum, yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin turizmin potansiyel etkileri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarıyla açıklanabilir. Böylece, bu kişiler turizmin sunduğu fırsatları daha iyi anlamakta ve değerlendirmektedirler.

Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu, katılımcıların meslek grubu ile turizme yönelik algı ve destek düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Sonuçlar, katılımcıların mesleklerine göre turizm gelişimine yönelik algı ve desteğin anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Buna göre, “H2: Turizm gelişimine yönelik sunulan destek, yerel halkın demografik özelliklerine bağlı olarak değişiklik gösterir” hipotezi kabul edilmiştir. Turizm sektörü ve ilişkili sektörlerde çalışan bireyler, turizmin sosyo-kültürel ve ekonomik pozitif etkilerine daha olumlu yaklaşmakta ve ekonomik olumsuz etkilerine daha az katılım sergilemektedirler. Bu bireyler, iş sahibi olmayanlara kıyasla turizmin gelişimine daha fazla destek vermektedir. Uslu ve Kiper (2006) de turizme yönelik tutumların meslek gruplarına göre farklılık gösterdiğini belirtmektedir. Türker ve Türker (2014) çalışmalarında turizm sektöründe

çalışanların kamu çalışanlarına kıyasla turizme yönelik daha olumlu algıya sahip olduğunu vurgulamaktadır. Güneş ve arkadaşları (2020) turizm deneyimi olan kişilerin sürdürülebilir turizm ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğunu tespit etmişlerdir. Tanburacı ve Mancı'nın (2020) çalışmasının sonuçlarına göre turizmden gelir elde eden kişiler, turizmin ekonomik katkılarına daha yüksek önem vererek bu boyutlara daha fazla katılmaktadırlar. Güzel ve Çakır (2023) turizm sektörüyle ilişkili bireylerin turizmin sosyal ve çevresel pozitif etkilerine daha olumlu bir tutum sergilediğini belirtmektedir. Bu eğilim, iş sahibi bireylerin turizm sektöründeki istikrarlı gelir kaynaklarından ve istihdam fırsatlarından yararlanması ile ilişkilidir. Ayrıca, turizm sektöründe çalışanlar, sektörün sürdürülebilirliği ve gelişimi için daha fazla çaba harcamaktadır.

Araştırmanın temel bulgusu, yerel halkın algıladığı sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel pozitif etkiler ile turizm gelişimine verdikleri desteğin doğrusal, pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Yerel halkın turizm gelişimine yönelik desteği, büyük ölçüde turizmin ekonomik kazanımlarını algılamalarından etkilenmektedir. Bu durum, alanyazındaki birçok araştırma ile tutarlılık göstermektedir. Ekonomik faydaları fark eden yerel topluluklar, turizmin gelişimine daha fazla destek verme eğilimindedir. Çevresel ve sosyo-kültürel pozitif etkiler de yerel halkın turizm gelişimine verdikleri destek üzerinde etkili olmaktadır. Bu doğrultuda, “H3: Yerel halkın turizmin gelişimine olan desteği ile yerel halkın turizm etkilerini algılama düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var” hipotezi kabul edilmiştir. Araştırma sonuçları, alanyazındaki Alaeddinoğlu (2007), Lepp (2007), Özdemir ve Kervankıran (2011), Assante ve vd. (2012), Şanlıoğlu ve Erdem (2017), Peters vd. (2018) ve Baş ve Deveci (2022) gibi çalışmalarla uyumludur. Bu çalışmalar, turizmin sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel pozitif etkilerinin olumlu algılanmasının turizmin gelişimine destek üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bakü'deki yerel halkın turizme yönelik olumlu algıya sahip olduğu ve turizmin bu bölgede daha fazla gelişmesini istediği söylenebilir. Pandemi sonrası turizm faaliyetlerinin yeniden canlanma-

sı, yerel halkın turizme coşkulu bir şekilde destek vermesine ve olumlu bir tutum sergilemesine yol açmıştır. Bakü'deki yerel halk, turizmin getireceği ekonomik ve sosyo-kültürel faydaları görmekte ve bu nedenle turizmin gelişimine destek vermektedir. Artan ilgi ve destekleyici tutumlar, Bakü'nün turizm potansiyelinin daha da gelişmesini sağlamaktadır. Bu çalışma, yerel halkın turizm gelişimine olan desteği ile turizmin sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel etkilerine ilişkin algıların arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak alan yazına önemli bir katkı sağlamaktadır. Çalışma, yerel halkın ekonomik faydaları algılamasının turizme yönelik desteklerini artırdığını vurgulayarak, turizmin ekonomik etkilerine dair daha derinlemesine bir anlayış sunmaktadır. Ayrıca, çevresel ve sosyo-kültürel etkilerin, turizmin gelişimine yönelik halk desteği üzerindeki rolünü inceleyerek, bu faktörlerin birbirini nasıl pekiştirdiğini göstermektedir. Araştırma, yerel halkın turizm gelişimine olan desteği ile bu etkilere dair algıların anlamlı bir ilişki içinde olduğunu ortaya koyarak, turizmin sürdürülebilir gelişimi için önemli bir teorik zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda, turizmin etkileri ile yerel halkın algıları arasındaki dinamikler, gelecekteki turizm politikalarının şekillendirilmesinde dikkate alınması gereken önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Bu araştırmanın bulguları ışığında, yerel halkın turizme olan desteğini artırmak için çeşitli stratejiler ve pratik öneriler sunulabilir. Bu öneriler, ilgili paydaş grupları için uygulanabilir ve etkili yollar sunacaktır:

- Yerel halk için turizmin ekonomik ve sosyo-kültürel faydaları hakkında seminerler ve atölye çalışmaları düzenlenebilir. Bu etkinlikler belediyeler veya turizm işletmeleri tarafından organize edilebilir.
- Sosyal medya, radyo, televizyon gibi mecralar aracılığıyla halkı turizmin faydaları hakkında bilgilendiren kamu spotları ve kampanyalar düzenlenebilir.
- Turizm sektörüyle ilgili alanlarda yerel halk için eğitim programları ve sertifika kursları düzenlenebilir. Bu kurslar, halkın sektördeki

fırsatlardan daha fazla faydalanmasına yardımcı olabilir.

- Yerel halkın turizm sektöründe kendi işlerini kurmalarını teşvik etmek amacıyla, kamu tarafından girişimcilik destekleri sağlanabilir. Bu destekler, finansal ve lojistik yardım şeklinde olabilir.
- Yerel halkın, turistlere rehberlik yaparak veya yerel ürünler sunarak turizm gelirlerinden faydalanması teşvik edilebilir.
- Turizm gelirlerinin bir kısmı, yerel altyapı projelerine veya sosyal hizmetlere yönlendirilerek halkın turizmden doğrudan fayda sağlaması sağlanabilir.
- Yerel halkın katılımıyla çevre dostu turizm projeleri başlatılabilir. Bu projeler, doğa koruma ve enerji verimliliği gibi alanlarda turizm işletmeleri tarafından desteklenebilir.
- Yerel halkın turizmle ilgili karar alma süreçlerine katılımı teşvik edilebilir. Belediyeler, halkın görüşlerini almak için anketler düzenleyebilir ve yerel halkı temsil eden danışma kurulları oluşturabilir. Bu kurullar, turizm politikalarının halkın ihtiyaçları ve beklentilerine göre şekillendirilmesine katkı sağlayarak, daha katılımcı ve sürdürülebilir bir turizm gelişimi sağlanabilir.

Birçok araştırma gibi bu çalışmada da zaman ve maliyet açısından kısıtlamalar olduğu için bazı sınırlılıklar geliştirilmiştir. Çalışmanın sınırlılıkları arasında, sadece Bakü özelinde yapılmış olması ve bu nedenle sonuçların genel bir kıyaslama yapmaya olanak sağlamaması yer almaktadır. Bu bağlamda gelecekteki araştırmalar, Bakü'deki turizmin çok yönlü etkilerini daha derinlemesine anlamak için, mevcut çalışmanın temelini genişlete ve çeşitli değişkenler ile boyutları farklılaştırabilir. Turizmin sosyo-kültürel etkilerinin değerlendirilmesi bağlamında, yerel halkın geleneksel değerleri ve turizmin bu değerler üzerindeki olası etkileri daha detaylı bir şekilde incelenebilir. Ekonomik etkiler açısından, turizmin yerel işletmeler üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin bakış açısından ele alınabilir. Çevresel etkiler ile ilgili ise, turizmin ekolojik ayak izi

ve sürdürülebilir turizm uygulamalarının etkinliği, uzun vadeli bir perspektiften değerlendirilebilir. Ayrıca, turizmin gelişimine yönelik destek düzeyi, yerel halkın katılımı ve turizm gelişimine ilişkin kararlarda söz sahibi olma derecesi ile ilişkilendirilerek analiz edilebilir. Bu bağlamda, gelecekteki çalışmalar, kapsamlı ve çok katmanlı metodolojiler kullanarak, turizmin yerel topluluklar üzerindeki etkilerini daha geniş bir yelpazede analiz etmeyi hedeflemelidir. Bu, turizmin sürdürülebilir ve dengeli bir şekilde gelişimine katkıda bulunacak politika ve stratejilerin geliştirilmesine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkoç, T. (2024). Festivallerin Sosyo-Ekonomik Sonuçlarının Yerel Halkın Turizm Desteğine Etkisi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences*, 7 (1): 260-279.
- Akova, O. (2014). Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Algılamalarına ve Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 1 (2): 77-109.
- Alaeddinoğlu, F. (2007). Van Halkının Turisti ve Turizmi Algılamaya Şekli, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 5 (1): 1-16.
- Alaeddinoğlu, F. (2008). Sivas Kentinde Halkın Turiste ve Turizme Bakışı, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (2): 1-23.
- Alamineh, G. A., Hussein, J. W., Endaweke, Y. ve Taddesse, B. (2023). The Local Communities' Perceptions on the Social Impact of Tourism and its Implication for Sustainable Development in Amhara Regional State, *Heliyon*, 9: 1-17.
- Alexis, P. (2017). Over-Tourism and Anti-Tourist Sentiment: An Exploratory Analysis and Discussion, *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*, 17 (2): 288-293.
- Andriotis, K. ve Vaughan, D. R. (2003). Urban Residents' Attitudes Towards Tourism Development: The Case of Crete, *Journal of Travel Research*, 42 (2): 172-185.
- Assante, L. M., Wen, H. I. ve Lottig, K. J. (2012). Conceptualization of Modeling Resident Attitudes on the Environmental Impacts of Tourism: A Case Study of Oahu, Hawaii, *Tourism Planning and Development*, 9 (2): 101-118.
- Ayazlar, G. (2016). Yerel Halkın Turizmin Etkilerine Yönelik Tutumlarını Anlamak: Yerel Halkın Bölge İmajı ve Turizme Desteği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (43): 478-488.
- Ayazlar, R. A. (2017). Residents' Attitudes Towards Rural Tourism, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16 (1): 53-69.
- Aykaç, E. ve Tekeli, M. (2021). Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Tutumu: Çorum İli Örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5 (3): 1874-1895.
- Azerbaycan Turizm Bürosu. (2024). Bakü'nün Turizm Olanakları, <https://www.tourismboard.az>, Erişim tarihi: 14.05.2024.
- Bakır, A. ve Şenol, F. (2020). Azerbaycan'ın Gözbebeği Bakü Şehrine Genel Bir Bakış (Eski Çağlardan Orta Çağ'ın Sonuna Kadar), *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2 (3): 87-122.
- Bakü Şehir İcra Hakimiyeti. (2025). Coğrafi Konum, <https://baku-ih.gov.az/az/page/13.html>, Erişim tarihi: 19.03.2025.
- Baş, B. ve Deveci, B. (2022). Yerel Halkın Turizm Algısının Turizme Verilen Desteğe Etkisinin Belirlenmesi: TR21 Bölgesi Örneği, *Academic Social Resources Journal*, 7 (43): 1592-1601.
- Baştürk, S. ve Taştepe, M. (2013). Evren ve Örneklem. İçinde; S. Baştürk (Editör) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (ss. 129-159). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Beeton, S. (2006). *Community Development Through Tourism*. (1. Baskı). Australia: Landlinks Press.
- Blackie, I. R., Tsholetso, T. ve Keetile, M. (2023). Residents' Attitudes, Perceptions and the Development of Positive Tourism Behaviours Amid COVID-19, *Cogent Social Sciences*, 9: 1-17.
- Blesic, I., Pivac, T., Besermenji, S., Ivkov-Dzigurski, A. ve Kosic, K. (2014). Residents' Attitudes and Perception Towards Tourism Development: A Case Study of Rural Tourism in Dragacevo, Serbia, *Eastern European Countryside*, 20 (1): 151-165.
- Boğan, E. ve Sarıışık, M. (2016). Yerel Halkın Turizm Faaliyetine Yönelik Görüş ve Algılamalarının Belirlenmesi Üzerine Alanya'da Bir Araştırma, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12: 325-342.
- Butler, R. W. (1980). The Concept of A Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources, *Canadian Geographer*, 24: 5-12.
- Can, A. (2020). *Spss ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cavus, S. ve Tanrısevdi, A. (2003). Residents' Attitudes Toward Tourism Development: A Case Study in Kusadası, Turkey, *Tourism Analysis*, 7 (3-4): 259-269.
- Çeken, H., Yılmaz, Ö. G. ve Ertürk, N. (2018). Arap Ülkelerinden Gelen Turistlerin Etkilerine Yönelik Yerel Halkın Algısı: Sapanca Örneği, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (1): 401-414.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for The Behavioral Sciences* (2. Baskı). Los Angeles: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Demirbulut, G. Ö. (2012). Turizmin Sosyal ve Kültürel Etkilerinin Turist Rehberleri Tarafından Algılanması Üzerine Bir Araştırma: Trabzon İli Örneği, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1: 53-75.
- Devlet İstatistik Komitesi. (2024). Azerbaycan'da Turizm, <https://www.stat.gov.az>, Erişim tarihi: 16.05.2024.
- Dursun, Ş. ve İbrahimova, İ. (2014). Bakü Hava Kirlenmesinde SO₂'nin Rolü ve Meteorolojik Olaylarla İlişkisinin Araştırılması, *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 1 (3): 84-91.
- Duyar, M. ve Bayram, M. (2019). Overtourism and Tourism-phobia: Evolution of Host and Tourism Relationship, *International Journal of Geography and Geography Education*, 40: 347-362.

- Ekici, R. ve Çizel, B. (2014). Yerel Halkın Turizm Gelişimi Desteğine İlişkin Tutumlarının Destinasyonların Gelişme Düzeylerine Göre Farklılıkları, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11 (3): 73-87.
- Emiroğlu, B. D. (2023). Turizmin Yerel Halk Tarafından Algılanan Etkileri ve Turizme Yönelik Destek: Mardin İli Örneği, *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 6 (3): 1365-1384.
- Eren, R. ve Aypek, N. (2012). Kırsal Turizm Bölgesinde Yerel Halkın Turizmin Gelişimine Karşı Tutumları: Cumalıkızık Köyü Örneği, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2 (2): 43-47.
- Erkılıç, E. (2019). Yerel Halkın Turizm Algısı ve Turizmin Gelişimine Yönelik Tutumları: Rize Örneği, *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 3 (1): 66-82.
- Eser, S. ve Akgündüz, Y. (2021). Yerel Halkın Turizm Algısı ve Toplumsal Yaşam Kalitesi: İğneada Örneği, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (1): 347-369.
- Filiz, A. ve Yılmaz, Ö. D. (2017). Turizm Gelişim Yaklaşımları Kapsamında Yerel Halkın Turizme Yönelik Algı ve Tutumları: Mazi Köyü- Türkbükü Karşılaştırmalı Analizi, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2): 1799-1824.
- Garcia, A. F., Vazquez, A. B. ve Macias, C. R. (2015). Resident's Attitudes Towards the Impacts of Tourism, *Tourism Management Perspectives*, 13: 33-40.
- García-Buades, M. E., García-Sastre, M. A. ve Alemany-Hormaeche, M. (2022). Effects of Overtourism, Local Government, and Tourist Behavior on Residents' Perceptions in Alcudia (Majorca, Spain), *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 39:1-12.
- Gaziyeve, E. ve Boyacıoğlu, E. Z. (2021). Azerbaycan Ekonomisinin Gelişiminde Turizmin Yeri: Türkiye Tecrübesinin Uygulanabilirliği, *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6 (2): 275-295.
- Golzardi, F., Sarvaramini, S., Sadatasilan, K. ve Sarvaramini, M. (2012). Residents' Attitudes Towards Tourism Development: A Case Study of Niasar, Iran, *Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology*, 4 (8): 863-868.
- Güneş, E., Alagöz, G. ve Uslu, A. (2020). Yerel Halkın Sürdürülebilir Turizme Yönelik Tutumu: Fethiye Örneği, *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5 (2): 201-215.
- Güneş, N. (2014). Yerel Halkın Turizm Algısı ve Turizme Katılımı: Antalya Konyaaltı ve Kepez İlçesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm Fakültesi.
- Gürsoy, D., Chi, C. G. ve Dyer, P. (2010). Locals' Attitudes Toward Mass and Alternative Tourism: The Case of Sunshine Coast, Australia, *Journal of Travel Research*, 49 (3): 381-394.
- Güzel, M. O. ve Çakır, G. P. (2023). Yerli Halkın Turizm Etkilerine Yönelik Algısı: Uzungöl'de Bir Araştırma, *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 6 (1): 276-299.
- Hair, J. F., Sarstedt, M., Pieper, T. ve Ringle, C. M. (2012). The Use of Partial Least Squares Structural Equation Modeling in Strategic Management Research: A Review of Past Practices and Recommendations for Future Applications, *Long Range Planning*, 45 (5-6): 320-340.
- Hançer, Ş. G. ve Mancı, R. A. (2017). Bölgesel Kalkınma Açısından Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı: Diyarbakır Örneği, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(4): 70-91.
- Hughes, N. (2018). Tourists Go Home: Anti-Tourism Industry Protest in Barcelona, *Social Movement Studies*, 17 (4): 1-7.
- Ivett, P. S., Smith, M., Olt, G. ve Berezvai, Z. (2019). Overtourism and the Night-Time Economy: A Case Study of Budapest, *International Journal of Tourism Cities*, 5 (1): 1-16.
- Karakaş, A. ve Şengün, İ. H. (2017). Yerel Halkın Turizm Faaliyetlerine Yönelik Tutumları, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 8 (15): 183-202.
- Karipçin, Z. ve Ateş, A. (2022). Kültürel Miras Temelli Turizmin Geliştirilmesinde Yerel Halkın Tutumu - Beyşehir Örneği, *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, 13: 17-34.
- Kaya, N. ve Işık, O. (2018). Hasta Güçlendirme Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirliği, *İşletme Bilimi Dergisi*, 6 (1): 27-42.
- Keleş, H. ve Akmeşe, H. (2022). Local People's Quality of Life Concept in Tourism Sector, *International Journal of Tourism and Social Research*, 9: 110-125.
- Kırmızıuşak, D. (2023). Azerbaycan Mutfak Kültürü. İçinde; A. Adem (Editör) *Türk Dünyası Mutfak Kültürü* (ss. 23-38). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuscer, K. ve Mihalic, T. (2019). Residents' Attitudes Towards Overtourism from the Perspective of Tourism Impacts and Cooperation He Case of Ljubljana, *Sustainability*, 11 (6): 1-16.
- Lepp, A. (2007). Residents' Attitudes Towards Tourism in Bigodi Village, Uganda, *Tour Management*, 28: 876-885.
- Lindberg, K. ve Johnson, R. L. (1997). Modeling Resident Attitudes Toward Tourism, *Annals of Tourism Research*, 24 (2): 402-424.
- McGehee, N. G. ve Andereck, K. L. (2004). Factors Predicting Rural Residents' Support of Tourism, *Journal of Travel Research*, 43 (2): 131-140.
- Merkezi Seçim Komisyonu. (2024). Seçmen Listesi, <https://www.infocenter.gov.az>, Erişim tarihi: 26.03.2024.
- Muresan, I. C., Oroian, C. F., Harun, R., Arion, F. H., Porutiu, A., Chiciudean, G. O., Todea, A. ve Lile, R. (2016). Local Residents' Attitude Toward Sustainable Rural Tourism Development, *Sustainability*, 8 (1): 1-14.
- Oğuzbalaban, G. (2017). Türkiye'de Yerel Halkın Turizme ve Turizmin Etkilerine Yönelik Algı ve Tutumlarına İlişkin Yazın Taraması, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (51): 1321-1329.
- Ozili, K. (2023). The Acceptable R-Square in Empirical Modeling for Social Science Research, *Munich Personal RePEc Archive*, 1-14.
- Özdemir, M. A. ve Kervankıran, İ. (2011). Turizm ve Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24: 1-25.
- Peters, M., Chung-Shing, C. ve Anita, L. (2018). Local Perception of Impact-Attitudes-Actions Towards Tourism Development in the Urlaubsregion Murtal in Austria, *Sustainability*, 10 (7): 1-28.
- Seferov, R. ve Hesenov, T. (2006). Azerbaycan'ın Turizm Potansiyeli ve Turizm Etkinliklerinin Değerlendirilmesi

- si, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 20: 255-272.
- Simmons, D. G. (1994). Community Participation in Tourism Planning, *Tourism Management*, 15 (2): 98-99.
- Sünnetçioğlu, S., Mercan, Ş. O., Özkök, F. ve Sünnetçioğlu, A. (2021). Overtourism Perception in the Islands: The Case of Bozcaada and Gökçeada, *Revista Anais Brasileiros de Estudos Turísticos*, 11 (1): 1-13.
- Steber, F. ve Mayer, M. (2024). Overtourism Perception Among Residents in a Rural Proximity Destination During the COVID-19-Pandemic-The Writing on the Wall for a Sustainability Transition of Tourism?, *Zeitschrift für Tourismuswissenschaft*, 16 (3): 228-260.
- Soltanova, H. (2015). *Azerbaycan Cumhuriyeti'nde Turizm ve Gelişimi*. Bakü: Aztu Matbaası.
- Şahin, A. B. ve Şengel, Ü. (2024). Yerel Halkın Turizm Algısı: Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. İçinde; A. Hassan, E. Şimşek, C. Kaya ve A. Atanlar (Editörler) 22. *Geleneksel Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (545-561). Ankara: TODAİE Yayınları.
- Şanlıoğlu, Ö. ve Erdem, A. (2017). Kayseri Örneğinde Yerel Halkın Turizm Faaliyetlerini Nasıl Algıladığının Tespitine Yönelik Bir Araştırma, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27: 277-298.
- Tanburacı, M. ve Mancı, A. R. (2020). Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı: Şanlıurfa Örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4 (3): 2924-2944.
- Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2004). Turizmin Sosyal Etkileri ve Yerli Halkın Turiste Bakışı, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1: 1-18.
- Türker, G. Ö. ve Türker, A. (2014). Yerel Halkın Turizm Etkilerini Algılama Düzeyi Turizm Desteğini Nasıl Etkiler: Dalyan Destinasyonu Örneği, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4 (1): 81-98.
- Türker, N., Koçoğlu, C. M. ve Saraç, Ö. (2024). Effect of Overtourism on Residents' Quality of Life in World Heritage Cities, *Journal of New Tourism Trends*, 5 (1): 1-16.
- Türker, N., Şengül, S. ve Özyıldırım, A. (2016). Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Safranbolu Örneği, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1): 1-13.
- Uslu, A. K. T. ve Kiper, T. (2006). Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3 (3): 305-314.
- Ünal, Ç. ve Yücel, B. (2018). Kırsal Turizmin Geliştirilmesi ve Yönetilmesinde Yerel Halkın Algı ve Tutumları: Ödemiş/Birgi Örneği, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23 (39): 113-130.
- Valiyev, A. (2013). City Profile – Bakü, *Cities*, 31: 625-640.
- Yaba, M. ve Yılmaz, M. (2022) Investigating of Effect of Covid-19 Pandemic on the Tourism Sector in the World and in the Turkey: Years 2019-2020, *CUJOSS*, 46 (1): 139-148.
- Yılmaz, T., Tercan, T., Karataş, B. G. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2023). Sosyal Bilimler Alanında Ekoturizm Kavramının Bibliyometrik Analizi, *Journal Of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 6 (4): 1659-1670.
- Yumuk, Y. ve Pınaroğlu, B. (2022). İstanbul Adalar'da Yaşayan Halkın Turizm Fobisi Seviyelerinin Belirlenmesi, *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5 (3): 354-371.
- Zhang, J., Robert, J. I. ve Mervyn S. J. (2006). Understanding Community Attitudetowards Tourism and Host-Guestinteraction in the Urban-Rural Border Region, *Tourism Geographies*, 8 (2): 182-204.

Javid ALİYEV

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi İktisat Fakültesi Turizm ve Otelcilik Bölümünden mezun oldu (2020). Yüksek lisans derecesini Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nden Turizm İşletmeciliği dalından aldı (2022). İstanbul Üniversitesi'nde Turizm İşletmeciliği dalında doktora eğitimine devam etmektedir. Temel çalışma alanları, turizm ekonomisi, turizm stratejileri ve alternatif turizmdir.

İsmail KIZILIRMAK

Çukurova Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'ndan mezun oldu (1987). Yüksek lisans derecesini İstanbul Üniversitesi'nden Turizm dalından (1990), doktora derecesini de İstanbul Üniversitesi'nden Turizm dalından aldı (1996). Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Trabzon Meslek Yüksekokulu bölüm başkanı olarak çalışmaya başladı (1995). Aynı üniversitede 2003-2006 yıllarında Yrd.Doç.Dr, 2006-2011 yıllarında ise Doç.Dr olarak kariyerine devam etti. Ardından İstanbul Üniversitesi'nde İktisat Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü'nde görev yapmaya başladı (2011). Doçentlik unvanını Turizm alanında aldı (2006). Profesörlüğe İstanbul Üniversitesi'nde yükseltildi (2013). Halen İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü'nde görev yapmaktadır. Temel çalışma alanları Sosyal ve Beşeri Bilimler, İşletme, Pazarlama ve Turizm ve Otel İşletmeciliğidir.